

Stavovi i navike mladih u Hrvatskoj i Norveškoj

Školske godine 2002/2003. Strand Upper Secondary School iz grada Tau, Norveška i Srednja škola Marka Marulića iz Slatine proveli su zajedničko znanstveno istraživanje o stavovima i navikama mladih u Hrvatskoj i Norveškoj. Suradnja je započela u studenom 2002. godine, prikupljanjem pisama slatinskih gimnazijalaca zainteresiranih za sudjelovanje, a nastavljena u veljači 2003. kad je utvrđen kalendar aktivnosti i određena okvirna tema istraživanja. U Slatini nastaje prvih osamdesetak pitanja o stavovima mladih o materijalnoj i društvenoj situaciji, školskom sustavu, slobodnom vremenu, ovisnostima, socijalnoj prilagodbenosti, nasilju, prehrambenim navikama, seksualnom ponašanju i toleranciji. U travnju je anketa provedena u Slatini, na uzorku od 107 ispitanika, a u Norveškoj sudjeluje 40 učenika. Učenici Srednje škole Marka Marulića prezentirali su rezultate svibnja 2003., u Varaždinu, na sastanku s kolegama iz Gimnazije Varaždin i gostima iz Norveške, a u srpnju iste godine na 6. tečaju "Škole demokracije – vijeća mladih" u Labinu, u sklopu Ljetne škole unapređenja zdravlja, u Motovunu.

Anketa je pokazala znatne razlike u stavovima i navikama mladih u Hrvatskoj i Norveškoj. U Hrvatskoj više od 90% ispitanika živi s roditeljima, u Norveškoj tek 72,5%, što pokazuje veću važnost obitelji kod Hrvata; u Hrvatskoj samo kod 40% učenika oba roditelja rade, u Norveškoj kod više od 80%, dok su u Hrvatskoj oba nezaposlena roditelja kod čak 16% učenika, a u Norveškoj samo kod 2,5%.

Svi norveški ispitanici imaju svoje mobitele, a u Hrvatskoj 84%. Pristup Internetu u Norveškoj ima 97,5% ispitanih učenika, u Hrvatskoj samo 37,4%. Najviše je roditelja hrvatskih učenika završilo srednju školu (54%

majki i 61% očeva), a u Norveškoj je puno više onih sa završenim fakultetom (47,5% majki i 50% očeva). Obje su društvene zajednice još uvijek patrijarhalne, što dokazuje veći postotak očeva, i u Hrvatskoj i u Norveškoj, koji imaju viši stupanj obrazovanja.

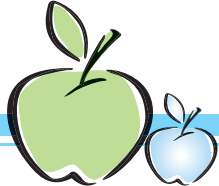
Hrvatski srednjoškolci misle da domaći političari vode računa samo o svojim osobnim interesima (67,3%), dok norveški smatraju da nisu bolji ni gori od ostalih (44%) ili da rade u općem interesu (40%). Svih 100% roditelja norveških učenika kupuje novine svaki dan, dok je takvih u Hrvatskoj tek 22%, a većina (41%) novine kupuje rijetko. To svakako daje lošu sliku o općoj obaviještenosti hrvatske populacije. Polovica norveških učenika misli da su mediji objektivni, informativni i prezentiraju interese cijele zajednice (samo 14% takvih je mišljenja u Hrvatskoj), a druga polovica da treba znati čitati između redaka (46,7% u Hrvatskoj). Hrvatski učenici s 39,3% izražavaju mišljenje da mediji uglavnom lažu, skrivaju i zastupaju razne posebne interese, čime vjerojatno prenose mišljenje svojih roditelja.

Norveški učenici provode više vremena pripremajući se za školu (37,5% dva sata i više dnevno, 27,5% oko sat dnevno), dok hrvatski ne uče svaki dan (33,6%), a onih koji uče sat-dva ili više, ima manje (18,7% odnosno 29%). Čak 50% hrvatskih učenika obuhvaćenih anketom nema vlastito računalo, a samo 16,8% ga koristi više od dva sata dnevno, dok u Norveškoj računalo nema tek 7,5% učenika, a više od 75% ga koristi od pola sata dnevno naviše. Valjalo bi razjasniti ulogu imovnog stanja odnosno zainteresiranosti učenika i roditelja u Hrvatskoj, kao bitan faktor nabavke računala. Televizija se gleda podjednako, oko 40% jednih i drugih gleda oko sat vremena dnevno,

no, no u Hrvatskoj gotovo 30% učenika gleda TV više od tri sata dnevno, a u Norveškoj samo 10%. Oko polovice norveških učenika bavi se aktivno sportom, dok ih je u Hrvatskoj 36,4%, a sportom se ne bavi 21,5% učenika u Hrvatskoj, prema 12,5% u Norveškoj. Pitanje je, doduše, što se sve podrazumijeva pod sintagmom "aktivnog" bavljenja sportom.

Norveški učenici ne puše (80%) ili puše manje od pet cigareta dnevno (10%), a hrvatski tvrde da ih ne puši 68%, ali više od deset cigareta dnevno puši čak 16,8%. Polovica norveških učenika ne pije alkohol, 45% popije jedno piće tjedno, a 5% dva do tri. Hrvatski učenici ne piju (43%), ali ih ima 16,8% koji piju dva do tri puta tjedno i čak 7,5% koji piju svaki dan! Norvežani tvrde da ih čak 92,5% nije nikada probalo drogu, a u Hrvatskoj je postotak 62,7%, dok je drogu jednom ili dvaput probalo 10% Norvežana i 22,4% Hrvata, među kojima je čak 11,2% probalo drogu pet i više puta. Nešto manje od polovice hrvatskih učenika smatra da bi marihuanu valjalo legalizirati, dok je kod Norvežana takvih tek 7,5%.

Mišljenja o težini su podjednaka, oko 87% anketiranih učenika iz Norveške i Hrvatske misli da su odgovarajuće težine ili nešto preteški, norveški učenici ne misle da su predebeli, a među hrvatskim je takvih 5,6%. Više od dvije trećine norveških učenika doručkuje svaki dan, a u Hrvatskoj tek oko 40%. Samo 5% norveških učenika ne doručkuje nikada, dok je u Hrvatskoj takvih 13%. Gotovo 60% učenika iz Norveške jede voće svakoga dana, a u Hrvatskoj 30%, no zanimljivo je da samo 2% učenika iz Slatine nikad ne jedu voće, prema 7,5% Norvežana. Jedan obrok kuhane hrane imaju dnevno oko 60% jednih i drugih.

Norvežani su nešto suzdržaniji u seksualnim odnosima. Više od 52% ih tvrdi da još nisu imali spolni odnos, dok je među hrvatskim učenicima takvih 40%. S petnaest ili manje godina su prvo spolno iskustvo imali po 10% jednih i drugih, sa šesnaest 12,5% norveških i 27% hrvatskih učenika, a između 2,5 i 3% jednih i drugih je prvo iskustvo dobilo sa osamnaest ili više godina. Tek je polovica od ukupnog broja anketiranih u Slatini odgovorila na pitanje jesu li koristili neko sredstvo zaštite pri zadnjem odnosu (dvije trećine jesu), a gotovo 60% norveških učenika nije odgovorilo na to pitanje. Oko polovica jednih i drugih misle kako bi se bez problema vjenčali s pripadnikom druge rase, a oko 20% jednih i drugih kako ne

bi. Pripadnici drugih nacija su još poželjniji, i s njima bi brak sklopilo oko 60% jednih i drugih. No, 14% hrvatskih učenika ne bi to nikada učinilo, u usporedbi sa samo 2% norveških. Oko 50% hrvatskih učenika nema ništa protiv braka s pripadnikom druge vjeroispovijesti (30% Norvežana), ali protiv je 28% (22,5% Norvežana). Čini se da je religijska pripadnost važnija pri odabiru budućeg životnog partnera nego rasa ili nacija. Nedavna ratna zbivanja svakako su obilježila dio odgovora hrvatskih učenika. Tolerancija prema strancima, posebno imigrantima, je bitno različita. Norvežani ih smatraju jednakima i čak 67,5%, a hrvatski učenici u manje od 40%, dok ih više od 40% tvrdi kako su indiferentni, a 6,5% da

ih ne voli jer su drukčiji. Kod Norvežana je takvih 22,5% odnosno 2,5%.

U anketi je sudjelovalo 55% djevojaka i 45% mladića u Hrvatskoj, odnosno 87,5% djevojaka i samo 12,5% mladića u Norveškoj.

Koordinatori projekta bili su Geir Hetland i Zorislav Jelenčić, a uz učenike su u priprema i provedbi aktivno sudjelovali profesori Ivan Falamić, Greta Lazić, Petar Žarković i Ružica Mojež, odnosno Bjorn Olsen.

Zorislav Jelenčić, prof.

Srednja škola Marka Marulića, Slatina
zorislav.jelencic@public.srce.hr

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com

Indeks civilnog društva u Hrvatskoj 2003./2005.

Prvim sustavnim istraživanjem civilnog društva u Hrvatskoj, kao dijelom međunarodnog projekta Civil Society Index, u organizaciji Centra za razvoj neprofitnih organizacija CERANEO, prikupljena je i obrađena raspoloživa građa o dosadašnjim sličnim istraživanjima i tekstovi koji se bave problemima razvoja civilnog društva. Rezultati će biti korisna informacija vladi, državnim ustanovama, lokalnim vlastima, poduzećima, crkvama i stranim organizacijama, medijima i široj javnosti o snazi i slabostima civilnog društva u Hrvatskoj. Svrha je projekta procjena zdravlja civilnog društva te njegova utjecaja i potencijalnog doprinosa općenito i u posebnim područjima, a ciljevi podizanje svijesti o civilnom društvu, izazovima i mogućnostima, poticanje dijaloga i udruživanja unutar civilnog društva, povećanje vjerodostojnosti i legitimiteta institucija civilnog društva te podizanje njihova standarda i unapređenje odgovornosti.

U Hrvatskoj je registrirano oko 20.000 organizacija civilnog društva, od udruga do zaklada i fondacija (trenutno u Hrvatskoj djeluje 46 zaklada, tri fondacije i više od 150 privatnih ustanova sličnih područja djelovanja), od čega većina na lokalnoj razini, a oko 10% na nacionalnoj. Najveći dio osnovan je nakon političkih promjena početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, a smatra se da je čak 50% od ukupnog broja iz oblasti sporta i rekreacije. Više je od 400 humanitarnih organizacija, ali se njihov broj smanjuje s obzirom na sve veću udaljenost od ratnih zbivanja, a gotovo jednak je broj udruga koje se bave zaštitom okoliša. Među udruge se ubraja oko 1750 dobrovoljnih vatrogasnih društava i više od 550 sindikata sa oko pola milijuna članova.

Civilno društvo u Hrvatskoj ima slabu tradiciju, a zauzimanje građana za rješava-

nje svojih problema i problema zajednice vlastitim zalaganjem nije uobičajena praksa kod nas. Građani uglavnom misle kako je država, vlada, odgovorna za rješavanje svih problema. Poslije ratnih godina vidno slabi građanski angažman i spremnost na akciju, između ostalog i zbog sve većeg siromaštva i krize srednjeg sloja. Ponekad smo suočeni i s nekritičkim preuzimanjem stranih iskustava koja su kod nas teško ili uopće neprimjenjiva.

Uostalom, država nije dugo prepoznala važnost civilnih udruga, koje su se ponekad smatrale čak i manipuliranim od stranih obavještajnih službi (sic!), pa je i dio građanstva "prepoznavao" civilno društvo kao neprijateljsko! Čak ni glavne političke ni akademske snage, prema rezultatima istraživanja Svjetske banke, ne cijene previše rad udruga civilnog društva, smatraju ih neprofesionalnim i politički obojenim. Valja naglasiti da je najviše udruga civilnog društva u Zagrebu i nekoliko većih hrvatskih gradova, dok su na ostatku državnog teritorija uglavnom simbolično prisutne. Među glavnim su problemima, uz već navedene, i nedostatak financijskih sredstava, netransparentnost udruga, nedostatak vodstva, slaba umreženost i niska razina suradnje s medijima.

Znanstveno istraživanje CIVICUS obavljeno je poštanskom anketom, manjim dijelom i e-mailom, na uzorku od 353 ispitanika, od kojih je 275 bilo iz organizacija civilnog društva, a 78 ispitanika iz segmenata važnih za razvoj civilnog društva. Najviše je, čak 10,76%, bilo udruga koje pružaju zdravstvene i socijalne usluge ili se bave humanitarnim radom, po 6,23% je bilo udruga koje se bave zaštitom okoliša odnosno organizacija zajednice i neformalnih organizacija, a među zastupljenijima u anketi su bile i udruge za obrazovanje,

obučavanje i istraživanja, organizacije koje se bave zagovaranjem, demokracijom i ljudskim pravima, studentske i udruge mladih te profesionalne i strukovne udruge. Više od 50% anketiranih radi u organizacijama civilnog društva, oko 17,5% u vladinom, županijskom ili gradskom uredu, predstavničkom tijelu, odnosno državnoj ustanovi koja surađuje s civilnim društvom, više od 8% radi u poduzećima koja surađuju s civilnim društvom, više od 5% istražuju ili pišu o civilnom društvu dok je više od 12% izjavilo kako imaju tek marginalne dodire s civilnim društvom.

Istraživanje je pokazalo kako se negativan stav države i dijelova društvene zajednice, manjkavosti zakonske regulacije i nedostatak socijalne osjetljivosti gospodarstva javljaju kao bitni faktori koji ograničavaju razvoj i snagu civilnog društva kod nas. Civilno društvo nema utjecaj na donošenje zakona, a svakako bi valjalo raditi na širenju rasprostranjenosti različitih udruga po cijelom državnom teritoriju i na njihovom umrežavanju, kako bi bilo moguće koordinirano djelovati i postići kritičnu masu društvenog utjecaja.

Svakako je izuzetno važan faktor budućeg razvoja civilnog društva u Hrvatskoj stalna potreba pomlađivanja aktivista u njegovim organizacijama. Neopterećeni prošlosti, zainteresirani za budućnost i za vlastiti utjecaj na to kakva će biti, obrazovaniji i spremniji na osobni angažman, mladi ljudi su pokretačka snaga bez koje nema ni stvarne demokratizacije društva, ni bitnih pomaka u utjecaju građana na oblikovanje života pojedinaca i zajednice u cjelini.

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com